

Europa, els turcs

JOAN FRANCESC
MIRA

Quan, a través dels segles, em dictava les seues memòries, el papa Alexandre VI recordava aquell estiu del 1456, quan el seu oncle Calixt III aconseguí que una tropa cristiana mal armada obligara els turcs a alçar el setge de Belgrad: “Jo no era present a Roma”, m’explicava, “quan arribà la notícia que els exèrcits croats que ell animava havien vençut gloriósament els turcs, però sé que el papa va caure de genollons a terra i plorà llargament, després digué: el Fill de Déu ens ha mostrat avui el rostre de la seua glòria, i va instituir aquell dia, com a festa de la Transfiguració del Senyor; i espere que l’església la celebrarà sempre, a pesar que ja ningú recorda que sense aquella victòria dels cristians els turcs haurien ocupat les planes d’Hongria i tenien el camí obert fins a Viena i a Bohèmia, però tota la vida he vist que els estats d’Occident troben més plaer a batallar entre ells que a fer la guerra junts contra l’inífidel i no comprenen que si els turcs tornen Danubi amunt i conquisten Belgrad, aquella serà la clau d’una frontera que pot durar moltes generacions i alimentar odis perpetus en el centre d’Europa, el papa Calixt sí que ho comprenia i tots els papes darrere d’ell també, però sembla que som els únics que ho veuen i ni les repúbliques ni els prínceps ens escolten, el Senyor perdona els nostres pecats i tinga misericòrdia de nosaltres”. Ho recordava jo ací mateix, fa més de quinze anys, i recordava també que el Senyor no tingué misericòrdia de nosaltres: molts anys més tard els turcs travessaren el Danubi, i les fronteres d’Europa, de Viena i Budapest fins a Istanbul —ja no Bizan-

ci, ja no Constantinoble—, s’hagueren de refer incertament, i encara no estan clares. La previsió dels papes Borja (o la que jo els atribuïa) era encertada: la frontera de l’imperi turc va ser molt de temps la ratlla d’Europa, i els Balcans no han deixat de ser un niu d’odis perpetus. Qui haja contemplat la confluència del Sava i el Danubi des de dalt del castell de Belgrad, qui haja passejat pel nord de Grècia i per l’oest de Macedònia, qui haja travessat, a Skopje, el pont que separa els cristians dels musulmans, qui haja visitat a Istanbul allò que queda del barri del Fanar i del patriarcat grec, sabrà potser de què parle. Si ara, més de cinc segles després d’aquelles pors i d’aquelles batalles, els turcs, fora d’Europa, ja són Europa, benvinguts siguen. Però llavors Europa, amb turcs, ja no serà l’Europa que ve del gòtic i del renaixement, de la il·lustració, la revolució, el romanticisme i tot això. Serà una cosa que jo mateix no entenc.

Això pensava jo l’any 2002, quan semblava, en efecte, que els turcs eren tan europeus com els danesos o els italians,

i que la reticència a acceptar-ho era cosa d’islamòfobs, xenòfobs o pitjor. I poc abans jo havia recordat, per escrit, aquella trista escriptora sèrbia quan, després d’unes jornades amb el PEN Club a Ohrid intentant neutralitzar odís balcànics entre escriptors, sopàvem al restaurant desolat d’un hotel, gris i mal il·luminat, al centre de la ciutat de Skopje, capital de Macedònia. Era la tardor del 1991, i la guerra dels serbis de Milosevic contra croats i bosnians feia estralls en l’ànima de l’escriptora: ella era lleial al seu poble, però enemiga de la patrioteria criminal que en nom dels serbis masacrava els veïns, i per tant era una dona abatuda i amb molt poca esperança. Havent sopat, vaig pensar de convidar-la a un cafè, a l’altra banda del riu que separa els macedonis eslaus dels albanesos. L’escriptora no tenia moltes ganes de cafès nocturns, però acceptà. Sobre tot, vaig comprovar, no tenia ganes que la miraren aquells homes de cara fosca i grans bigots que feien rogles als cantons o seien a la porta dels cafès. “Muslimans”, digué en anglès: “*Turkish*”. El barri d’aquells turcs que no eren turcs feia una altra olor, tenia un altre gust, els homes miraven d’una altra manera. Per a ella, l’orient començava allà mateix, en aquell pont de Skopje, i aquells albanesos “turcs” eren ja part de l’enemic històric. Vaig intentar fer-li les consideracions del cas, i no la vaig convèncer: no ha canviat res, va dir, són turcs, són diferents, no són Europa. D’aquell sopar i aquella passejada nocturna han passat vint-i-cinc anys, un quart de segle, i ara mateix, esvaïdes les il·lusions d’una Turquia políticament i culturalment (?) europea, frustrat el somni d’alguns milions de turcs que volien sentir-se part de l’espai occidental, no sé si en el fons del fons no devia tindre raó aquella jove escriptora pàl·lida, que no he tornat a veure més, i que només va somriure quan, per rebaixar la tensió, li vaig parlar de les aventures del cavaller Tirant i la princesa Carmesina a la ciutat, ara turca, de Constantinoble.

«PER A ELLA, L’ORIENT COMENÇAVA ALLÀ MATEIX, EN AQUELL PONT DE SKOPJE, I AQUELLS ALBANESOS “TURCS” EREN JA PART DE L’ENEMIC HISTÒRIC. VAIG INTENTAR FER-LI LES CONSIDERACIONS DEL CAS, I NO LA VAIG CONVÈNCER: NO HA CANVIAT RES, VA DIR, SÓN TURCS, SÓN DIFERENTS, NO SÓN EUROPA»